

Des que l'any 1903 es va estrenar, i prohibir diligentment, *L'Hèroe* sempre ha enfervorit ràpidament les platees que l'han pogut gaudir. A finals dels anys seixanta Màrius Cabré la va estrenar a Madrid, el 1976 se'n va fer una versió televisiva a TVE, el Teatre Lliure de Fabià Puigserver va consolidar-lo com a clàssic del teatre català l'any 1983, en col·laboració amb el Centre Dramàtic de la Generalitat, i el Romea encara en va fer un altre èxit l'any 1999.

No hi ha dubte que *L'Hèroe* és una obra de paraules majors, tant pel discurs antimilitarista com pel deliri macbettià que progressivament va tenyint la farsa fins a convertir-la en tragèdia. I és que poques obres de Rusiñol tenen la capacitat d'aplegar un espectre tan ampli de la societat catalana amb un aplaudiment tan unívoc. Quan les platees han aplaudit rabiosament la mítica «Els del teler són els hèroes!» que clou l'obra, d'alguna manera també s'han volgut aplaudir a si mateixes.

Rusiñol, tanmateix, va refusar ser un dramaturg de paraules majors des del tombant del segle XX, després d'haver-se hagut de sotmetre a una cura de desmorfinització per deixar enrere una dècada dedicada a la bohèmia i renunciar així a ser el gran «profeta» cultural català —pare conceptual, recordem-ho, d'un altre «gran artista»: Pablo Picasso.

El Rusiñol del segle XX, en tant que pintor, es va dedicar a retratar jardins durant dècades. En tant que escriptor, es va concentrar a polemitzar sistemàticament amb els grans moviments ideològics del primer terç de segle, especialment aquells que s'acostaven poderosament al «poder», en el sentit més efectiu del terme. Després d'haver renunciat a la «fe en l'art», doncs, Rusiñol es dedicaria a conrear la bellesa en una intimitat protectora i a denunciar la instrumentalització de les idees en un món buidat de les grans «autoritats absolutes» tradicionals. Un món que, en època de Rusiñol, començava a convertir-se vertiginosament en el nou camp de batalla d'unes «conviccions relatives» que, tard o d'hora, s'acabarien tacant de sang a un ritme encara més vertiginós que els antics règims —i, això, a pesar de la seva simpàtica tendència a folkloritzar-se en forma de postveritats i altres banalitats mediàtiques.

D'alguna manera, el Rusiñol del segle XX s'havia adonat que, en un món de descreguts, qualsevol «triomf» de qualsevol «artista» seria sempre instrumentalitzat i acabaria, per tant, esdevenint còmplice d'alguna barbàrie, amb les mans més o menys tacades de sang. Una mica com li succeeix al protagonista de *L'Hèroe*, a qui Rusiñol

converteix —amb un dolorós sarcasme— en una mena de músic ambulat amb guitarra que recorda aquelles cigales de la falla, incapaces d'encaixar en un món de formigues.

El «noi gran» de la nostra obra no deixa de ser una «supercriatura», per designar-lo amb una expressió que el dramaturg havia emprat a *Els Jocs Florals de Canprosa* per definir els modernistes —i contraposar-los als vigorosos «superhomes» que començaven a poblar les principals pàgines culturals. Les contradiccions internes del personatge són monstruosament evidents en relació amb la grotesca «virilitat» que aquest «sant seglar» encarna segons l'opinió entusiasta de les forces vives de l'obra. Però, alhora, el «gandul del poble» difícilment podria encaixar en un món de formigues que diuen estimar-se més els seus telers que no pas els seus fills, i que en tot cas els abracen més apassionadament.

No fa pas gaire, les nostres autoritats encara apel·laven al nostre «heroisme» per fer front d'una manera cohesionada a les dificultats del present. Potser és per aquesta raó, en part, que *L'Hèroe* continua interpel·lant-nos tant al segle XXI. I que ens resulta alhora tan dolorosa d'aplaudir. I és que l'advertència de Rusiñol va ser contundent: «No en portis, de corones! Veus com se marceixen penjades? Doncs encara es marceixen més per dintre els racons de l'ànima!». El personatge que profereix aquesta advertència cada vegada que *L'Hèroe* torna a pujar a un escenari es diu, significativament, «Carme»: un nom que, recordem-ho, en llatí vol dir «poesia».

ALBERT ARRIBAS

Autor de la dramaturgia de l'espectacle